

Så vill bioteknikkommittén förbättra förtroendet bland medborgarna

Öka allmänhetens inflytande och koncentrera tillsynsansvaret

Allmänheten behöver betydligt större insyn i den biotekniska forskningen och användningen. Det kan delvis uppnås genom att två helt nya myndigheter bildas: ett teknologiråd och en bioteknikinspektion. Det är ett par av förslagen i bioteknikkommitténs slutbetänkande.

– Vi måste ta allmänhetens synpunkter på allvar om inte bioteknik inom medicin ska drabbas av samma backlash som livsmedelssidan gjorde, säger kommitténs ordförande Marianne Håkansson.

Bioteknikkommitténs slutbetänkande »Att spränga gränser – Bioteknikens möjligheter och risker», är ett förslag på hur den framtida svenska bioteknikpolitiken bör se ut. Under de närmare tre åren som kommittéarbetet pågått har synpunkter från experter, patientföreningar, trossamfund och allmänhet bidragit till den slutrapport som nu överlämnats till Utbildningsdepartementet.

Kommitténs ordförande har varit Marianne Håkansson, jurist och utredare på Justitiedepartementet.

– Det som präglat samtalen med i stort sett alla grupper som vi träffat är en känsla av att det händer oerhört mycket på området, men att man saknar inflytande över utvecklingen och att de etiska frågorna kommer in alldeles för sent, säger Marianne Håkansson.

– När bioteknik började användas för att utveckla livsmedel tog man inte allmänhetens kritik och oro på allvar, och resultatet blev att det nu i det närmaste är stopp för gentekniskt utvecklade livsmedel. Samma backlash kan drabba bioteknik inom medicin.

Samlad samhällskontroll

Bioteknikkommitténs slutbetänkande innehåller 21 punkter, vars kanske främsta syften är att dels öka vanliga medborgares medinflytande och insyn, dels skapa bättre förutsättningar för att framsteg inom den biotekniska forskningen även tas tillvara kommersiellt.

Kommittén föreslår bland annat två nya myndigheter, en bioteknikinspek-

tion och ett teknologiråd. Bakgrunden är den splittring mellan olika fackmyndigheter som idag präglar området, och som ska svara för tillsyn och tillstånd.

– Det gör att hela området är svåröverskådligt. För att skapa ett förtroende till bioteknik bland allmänheten behövs en samlad samhällskontroll på samma sätt som vi redan har för exempelvis kärnkraft och datafrågor. Den kontrollen ska enligt vårt förslag finnas hos bioteknikinspektionen, som får ett särskilt ansvar för etiska bedömningar och som tar över Gentekniknämndens nuvarande uppgifter och den kompetens som finns där, säger Marianne Håkansson.

Teknologiråd finns redan i bland annat Danmark och Norge, och det är det danska systemet som är förebild för bioetikskommitténs förslag till ett svenskt teknologiråd. Teknologirådets uppgift är att informera om bland annat bioteknikens möjligheter och risker, och skapa en dialog mellan experter, politiker och allmänhet.

Ska bidra till att skapa debatt

– Teknologirådet ska bestå av lekmän som tar hjälp av experter för att exempelvis utvärdera en speciell teknik, och sedan göra en opartisk bedömning. Hela idén med ett teknikråd är att arbetet är medborgarpräglad och bidrar till att skapa debatt, säger Marianne Håkansson.

Även om det i kommitténs direktiv inte fanns med något om att ta fram lagförslag, finns det ändå med ett par sådana i slutbetänkandet. Kommittén anser bland annat att de forskningsetiska kommittéerna och deras verksamhet bör lagregleras.

– Den biomedicinska forskningen på människor bör regleras i lag, det skulle ge en större rättssäkerhet, säger Marianne Håkansson.

Kommitténs andra lagförslag gäller en lagreglering om förutsättningarna för genterapi, kloning och preimplantatorisk genetisk diagnostik, samt om hur genetisk information ska få användas.

Underlätta exploateringen

Flera av punkterna i kommitténs slutbetänkande handlar om universitetens samarbete med industrin, och hur det borde gå att underlätta en industriell ex-

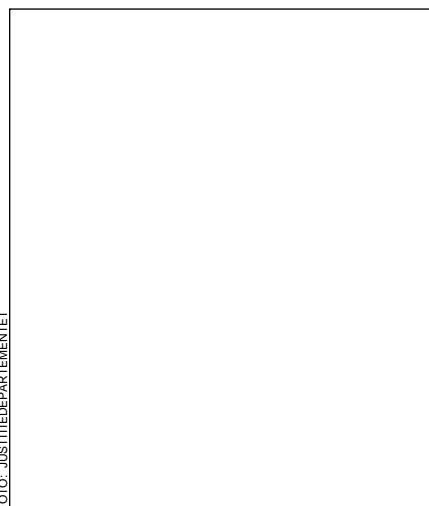

FOTO. JUSTITIEDEPARTEMENTET

– **Generellt sett har allmänheten blivit allt mer skeptisk till bioteknik, säger Marianne Håkansson, ordförande i bioteknikkommittén.**

ploatering av forskningsresultat. Det handlar bland annat om en ökad satsning på industridoktorander, att samla forskningsinstitutioner och företag i innovationscentrum, och att främja personalutbytet mellan akademien och näringslivet.

– Inom biotekniken ligger forskning och tillämpning så nära varandra och det är bland annat därför vi har fokuserat mycket på den kommersiella biten. Näringslivet och akademien behöver varandra, säger Marianne Håkansson.

– Samtidigt behöver enskilda forskare hjälp med att få ut sina upptäckter, och där finns det mycket mer att göra än det som görs med hjälp av exempelvis universitetens holdingbolag.

Samarbete med näringslivet och utvecklingen av nya produkter borde ges ett meritvärde för forskarna, skriver kommittén i slutbetänkandet. Och samtidigt som kommittén understryker vikten av öppenhet och insyn i betänkandet som helhet, föreslås sekretess när det handlar om de idag offentligt tillgängliga forskningsansökningarna. Detta för att just öppenheten i sig kan vara ett hinder för patentering och exploatering av forskningsresultat.

– Förslaget om temporär sekretess är ett sätt att värna om den svenska biotekniska forskningen, säger Marianne Håkansson.

Peter Örn